

Partimotion

Motion till riksdagen 2016/17:2470

av **Jonas Sjöstedt m.fl. (V)**

Ett bättre pensionssystem

1 Innehåll

1	Innehåll	1
2	Förslag till riksdagsbeslut	2
3	Behovet av ett rättvist pensionssystem	2
3.1	Åtgärda underfinansieringen	2
3.2	Avveckla premiepensionssystemet	3
3.3	Avskaffa ”bromsen”	3
4	Parlamentarisk översyn	4
5	Förbättrad ekonomi för de fattigaste pensionärerna	4
5.1	Garantipensionen	4
5.2	Bostadstillägg för pensionärer	4

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att pensionssystemet bör vara uppbyggt på principerna om solidarisk finansiering, förutsägbarhet och att man ska kunna leva på sin pension, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör utredas hur det går att åtgärda underfinansieringen både på kort och på lång sikt och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avgiften till premiepensionssystemet bör tillföras inkomstpensionssystemet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att systemet med en inbyggd broms bör avskaffas och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en parlamentarisk utredning med uppdrag att skapa ett stabilt, förutsägbart, jämlikt och jämställt pensionssystem bör tillsättas och tillkännager detta för regeringen.

3 Behovet av ett rättvist pensionssystem

Vänsterpartiet vill se ett pensionssystem som är solidariskt finansierat och som ger ekonomisk trygghet. Systemet bör vara utformat så att människor i god tid före pensionering kan förstå och räkna ut hur stor pensionen blir. Vårt gemensamma pensionssystem bör vara konstruerat så att det ger ekonomiska förutsättningar för ett värdigt liv när den aktiva arbetsperioden avslutas. Vänsterpartiets uppfattning är att nuvarande pensionssystem har misslyckats med sin uppgift att se till att de som arbetat ett helt yrkesliv ska kunna leva ett gott och värdigt liv. Därför anser vi att systemet behöver reformeras. Vänsterpartiet sitter inte med i den s.k. pensionsgruppen eftersom vi inte stod bakom den uppgörelse som resulterade i dagens pensionssystem.

Skillnaderna mellan kvinnors och mäns pensioner är stora. Det är vanligare att kvinnliga pensionärer lever i relativ fattigdom än att manliga pensionärer gör det. Denna skillnad ökar också med åldern eftersom många kvinnor lever längre än sin manliga partner och som ensamstående får sämre ekonomi. En av de viktigaste orsakerna till skillnaderna mellan mäns och kvinnors pensioner är att kvinnor tar ett större ansvar för barn och hem. Denna skillnad förklarar en stor del av kvinnors högre sjukfrånvaro, deras lägre löner, längre föräldraledighet, sämre karriärmöjligheter och större andel deltidsarbete. Faktorer som alla leder till att kvinnor får lägre pension än män.

Pensionssystemet bör vara uppbyggt på principerna om solidarisk finansiering, förutsägbarhet och att en ska kunna leva på sin pension. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.1 Åtgärda underfinansieringen

Vänsterpartiet anser, i likhet med flera av pensionärsorganisationerna, att pensionssystemet är underfinansierat. Det innebär att pensionssystemet inte klarar av att betala ut rimliga pensioner vilket inte är långsiktigt hållbart. Pensionerna finansieras med avgifter från dem som förvärvsarbetar. Dessa avgifter räcker dock inte till och det

beror bl.a. på att arbetslösheten är högre än förväntat och att ungas etablering på arbetsmarknaden sker allt senare.

En avgörande förutsättning för att vi ska kunna klara de pensionskostnader som följer i framtiden är att vi kan upprätthålla en hög sysselsättning och en låg arbetslöshet. Med längre medellivslängd behöver vi fler arbetade timmar för att pensionerna inte ska minska. Därför måste vi ha en politik för full sysselsättning. Vänsterpartiet anser att heltid bör vara norm på arbetsmarknaden. En individualiserad föräldraförsäkring skulle stärka kvinnors ställning på arbetsmarknaden vilket i förlängningen ger bättre löner och en bättre pension. Arbetsmiljön måste förbättras och anpassas.

Att pensionssystemet är underfinansierat är en allvarlig brist. Mot bakgrund av detta bör det utredas hur det går att åtgärda underfinansieringen både på kort och på lång sikt. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.2 Avveckla premiepensionssystemet

PPM-systemet är ett misslyckande som har fått kritik från många håll, inte minst från LO. Det är ett mycket dyrt system och fondväljandet har inte blivit den framgång som vissa hoppades på.

Premiepensionssystemet stämmer inte längre med vad som sades vara syftet 1994. Då talades om en begränsad valfrihet, intresset av säkerhet skulle dominera och en garanterad minimiavkastning skulle införas. En sådan ordning skulle ge en riskutjämning. En garanterad avkastning skulle också ge en realistisk utgångspunkt för prognoser över hur stora dessa pensioner skulle kunna förväntas bli. Systemet har nu i stället blivit ett helt främmande inslag i det offentliga pensionssystemet där vi alla kan spekulera bort en del av vår pension. Premiepensionen har gått back sedan den infördes och dess värde sjönk 2008 med 34,5 procent, allt medan de förvaltande kapitalinstituten har tjänat miljarder. Vänsterpartiet menar att det är fel att det spekuleras med pensionärernas pengar. Det är inte rimligt att finansiella institutioner varje år ges tillgång till miljarder som de kan ta ut vinster från genom höga avgifter.

PPM-systemet ger otrygghet och kostar stora summor i förvaltningsavgifter. Hade avgiften på 2,5 procent tillförts inkomstpensionssystemet redan från början hade minskningen av pensionerna de senaste åren kunnat undvikas. Avgiften till premiepensionssystemet bör därför tillföras inkomstpensionssystemet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.3 Avskaffa ”bromsen”

”Bromsen” är den automatiska balanseringen som handlar om att pensionssystemets skulder inte får bli större än systemets tillgångar. Det innebär att när det går dåligt på börsen får det effekt på inkomstpensionens storlek eftersom den bestäms av hur stort värdet är på tillgångarna i pensionssystemet. När pensionssystemet lanserades försäkrade man dock att bromsen bara skulle slå till i extremfall men faktum är att den redan har aktiverats tre gånger sedan 2010. Kort sagt, räcker inte pengarna i potten så sänks pensionerna och det är det scenariot som benämns som bromsen.

Vänsterpartiet vill avskaffa bromsen och därmed förhindra att pensionerna automatiskt kan sänkas. Pensionsgruppen har förvisso justerat bromsen i pensionssystemet något och gruppens ordförande, socialförsäkringsminister Annika

Strandhäll, har förklarat att de därmed skapat ett ”robustare pensionssystem”. Att ministern ser systemet som robust är dock en klen tröst för de många människor som inte kan leva på sin pension. Även i framtiden får de räkna med att se sina pensioner sänkas under dåliga år. Därför bör systemet med en inbyggd broms avskaffas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4 Parlamentarisk översyn

Vänsterpartiet vill att pensionsgruppen upplöses och att riksdagen återfår sin makt och sitt inflytande över pensionsfrågan. Den befintliga uppgörelsen om pensionssystemet bygger på en blocköverskridande överenskommelse och pensionsgruppen består av regeringspartierna och de borgerliga partierna. Den nuvarande ordningen är odemokratisk eftersom ingen utomstående har någon insyn i eller möjlighet att påverka pensionsgruppens arbete. Pensionsfrågorna är därmed undantagna från de normala demokratiska beslutsvägarna.

Detta innebär också att det under lång tid inte heller har funnits så mycket offentlig debatt om pensionssystemet eftersom partierna i pensionsgruppen sällan ger sig in i någon debatt. Däremot har pensionssystemets alltmer uppenbara brister gjort att det på senare tid ändå har skapats ett tryck i frågan. En parlamentarisk utredning bör därför tillsättas med uppdrag att skapa ett stabilt, förutsägbart, jämlikt och jämställt pensionssystem i enlighet med vad som anförts i motionen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5 Förbättrad ekonomi för de fattigaste pensionärerna

5.1 Garantipensionen

Att allt fler inte kan leva på sin pension beror på flera saker varav garantipensionens låga nivå är en. Garantipensionen halkar efter förvärvsinkomsterna eftersom den inte är inkomst- utan prisindexerad. De fattigaste pensionärerna har visserligen rätt till bostadstillägg men det täcker bara kostnaden för hyran upp till en viss nivå.

Bland dagens pensionärer är det drygt fyra gånger fler kvinnor än män som får garantipension till någon del. Hur stor garantipensionen blir bestäms av olika faktorer som civilstånd, hur länge en bott i Sverige samt eventuella andra pensionsinkomster. För 2016 är full garantipension 7 014 kronor per månad för den som är gift och 7 863 kronor per månad för den som är ogift. Konkret innebär det en inkomst som ligger rejält under EU:s fattigdomsgräns på 60 procent av landets median för disponibla inkomster som i Sverige är strax under 11 000 kronor i månaden. Vänsterpartiet har mot den bakgrunden lyft frågan om att höja garantipensionen med regeringen i budgetförhandlingarna om statsbudgeten för 2017 men tyvärr inte fått gehör.

5.2 Bostadstillägg för pensionärer

Pensionärer med låg pension kan kvalificera sig för ett av de två skyddsnetten inom pensionssystemet, nämligen bostadstillägg. Bostadstillägget är tänkt att vara ett skydd mot alltför låg levnadsstandard för pensionärer. Bostadstillägget är skattefritt och kan fås av den som är över 65 år och tar ut hela sin pension. Faktorer som inkomst, boendekostnad och eventuell förmögenhet påverkar storleken på bostadstillägget. Om du har lägre pension än 13 000 kr efter skatt (ensamstående) kan du ha rätt till bostadstillägg. Motsvarande summa för gifta eller sammanboende är 9 000 kr efter skatt och detta gäller om en har låg eller ingen förmögenhet.

Maxbeloppet en person kan få i bostadstillägg är 5 000 kr per månad vilket är 95 procent av en boendekostnad på 5 090 kronor, samt ett tillägg på 340 kronor. Oavsett om du har en högre bostadskostnad är taket 5 090 kr. Det är alltså tydligt att nivån på bostadstillägget inte har hängt med i pris- och hyresutvecklingen på bostadsmarknaden. För att pensionärer – och andra med låga inkomster – ska ha möjlighet att bo bra behövs det en bostadspolitik med fokus på att bygga bra bostäder som människor har råd att bo i. Vänsterpartiet är därför stolt över att vara överens med regeringen om investeringsstöd såväl för bostäder särskilt riktade till äldre som för att kunna stimulera byggandet av hyresrätter med rimliga hyror.

Vänsterpartiet har också tillsammans med regeringen höjt bostadstillägget för pensionärer från 2015. Dock är taket i bostadstillägget för pensionärer i nuläget för lågt.

Jonas Sjöstedt (V)

Jens Holm (V)

Karin Rågsjö (V)

Mia Sydow Mölleby (V)

Maj Karlsson (V)

Linda Snecker (V)

Wiwi-Anne Johansson (V)